

Kemikalier
J.nr. MST-609-00097
Ref. Kalvi/ae
Den 16. juni 2010

Høringssvar på udkast til opdatering af ”Listen over uønskede stoffer”

Udkast til ”Listen over uønskede stoffer 2009” (LOUS) blev den 18. februar 2009 sendt i høring hos en bred kreds af høringsparter på ca. 234 organisationer, myndigheder og øvrige interessenter med 8 ugers svarfrist.

Miljøstyrelsen har modtaget i alt 33 høringssvar, hvoraf 12 havde bemærkninger til udkastet.

Følgende 21 institutioner, brancher og virksomheder havde ingen bemærkninger til listen:

Foreningen af Kommunale Beredskaber
Foreningen af Statsautoriserede Revisorer
GEUS
Dansk Arbejdsgiverforening
Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling
Socialministeriet
Ministeriet for Flygtningen, Indvandrere og Integration
Business Software Alliance
Foreningen af Danske interaktive Medier
Finansrådet
Rigspolitiet
Beredsskabsstyrelsen
Rigsrevisionen
Vinduesindustrien
Dansk Fjernvarme
Advokatrådet
Økonomi- og Erhvervsministeriet, herunder Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, Sikkerhedsstyrelsen og Forbrugerstyrelsen
Dansk Planteværn
Kirkeministeriet, herunder Stifterne
Region Nordjylland
DTU, Department of Environmental Engineering

Følgende institutioner, brancher eller virksomheder havde substantielle bemærkninger:

Landsforeningen til Oplysning om Brænderøgsforurening (LOB)

Dansk Erhverv

Dansk Industri

Dansk Byggeri

Arbejdstilsynet

Samlet svar fra Det Økologiske Råd, Forbrugerrådet og Danmarks Naturfredningsforening

Foreningen for Danmarks Farve- og Lakindustri (FDFL)

Danmarks Miljøundersøgelser (DMU), Aarhus Universitet, Afd. For Miljøkemi og Mikrobiologi

Brancheforeningen for Sæbe, parfume og teknisk/kemiske artikler (SPT)

DTU Fødevareinstituttet

Sprunk-Jansen

Force Technology

Enkelte havde alene mindre kommentarer.

Følgende institutioner og brancher havde generelle bemærkninger til listen.

Dansk Industri, Dansk Erhverv, SPT og til dels FDFL har samme type bemærkninger.

1. Deres bemærkninger går i retning af, at LOUS er overflødig, nu da REACH er trådt i kraft og under implementering.
2. De fremhæver, at listen bidrager til forvirring, da den signalerer, at lovlige stoffer medfører større risiko frem for andre stoffer, og at listen i tidens løb har været misbrugt til at stemple forskellige varer og produkter samt kræve øjeblikkelige forbud.
3. De nævner, at LOUS er konkurrenceforvridende for virksomhederne, da det er en dansk liste og fremhæver, at de lægger meget vægt på international kemikaliereregulering, hvor EU bør være omdrejningspunktet for indsatsen for kemikalieområdet.
4. Desuden peger de på, at tilgangen til stoffer på listen bør være baseret på risiko og eksponering i stedet for fare, hvor stoffernes egenskaber lægges til grund for indsatsen.
5. De finder, at basis for listen er tilfældig og uden videnskabeligt fundament.

Miljøstyrelsens bemærkninger:

Ad 1-3) LOUS er en signalliste til virksomheder over hvilke stoffer, Miljøstyrelsen mener, virksomhederne bør fokusere på i arbejdet med substitution af problematiske stoffer, Listen giver virksomheder, som ønsker at være ekstra grønne, et redskab samtidig med, at den giver mulighed for at være på forkant med udviklingen i forhold til en mulig fremtidig regulering. For nogle stoffer er forbruget faldet, og listen har gennem tiden vist sig at have en god effekt på dette. Flere virksomheder har direkte brugt LOUS til at stille krav om, at stoffer fra LOUS ikke må indgå i deres produkter. EU's kemikalielovgivning REACH er først fuldt implementeret i 2018. I takt med, at REACH implementeres er det muligt, at LOUS bliver overflødig, men på nuværende tidspunkt vurderes den stadig relevant for at sætte særlig fokus på danske forhold.

- Ad 4) De kriterier, der er grundlaget for udvælgelsen af stoffer til listen, er fastsat ud fra stoffernes iboende egenskaber og farlighed. Miljøstyrelsen har derfor taget udgangspunkt i de klassificeringer, som MST anser for at være mest problematiske. Der er alene tale om en farlighedsvurdering og ikke en risikovurdering af anvendelsen af stofferne. Det betyder, at selvom et stof står på LOUS behøver alle anvendelser ikke at udgøre en risiko, men jo større anvendelse, desto større risiko for eksponering alt andet lige. Tonnagegrænsen på 100 tons er netop fastsat for at få fokus på de farlige stoffer, der har størst anvendelse i Danmark.
- Ad 5) Klassificering af kemiske stoffer samt identifikation af miljøfarlige PBT/vPvB-stoffer bygger i høj grad på videnskabelige undersøgelser og dokumentation baseret på videnskabelig tradition og arbejdsmetoder.

Bemærkninger til specifikke stoffer samt lidt generelle bemærkninger.

Dansk Industri

1. DI mener, at listen ikke bør offentliggøres i sin nuværende form. Samtidig fremhæver DI, at de gerne vil indgå i en drøftelse med Miljøstyrelsen om, hvordan man kan hjælpe danske virksomheder, særligt mindre og mellemstore, med at opfylde kravene i REACH.
2. De peger på, at LOUS ikke kan bruges efter hensigten, da stofferne udvælges efter mere eller mindre begrundede mistanker, og at fjernelse af stoffer fra listen vanskeliggør virksomhedernes arbejde med substitution, da de ofte har lange tidshorisonter i deres udviklingsstrategier.
3. De fremhæver særligt parfumestoffer som stoffer, der er på listen uden videnskabelig begrundelse.
4. Endelig fremhæver de, at der ved fastsættelse af tonnagegrænsen på 100 tons giver indtryk af, at der ikke tages hensyn forbrugerne, der også udsættes for stoffer fra importerede varer.

Miljøstyrelsens bemærkninger:

- Ad 1) MST har allerede et arbejde i gang med at hjælpe virksomhederne med at leve op til kravene i REACH, bl.a. gennem help desk, løbende dialogmøder og workshops. Miljøstyrelsen er opmærksom på, at der er en særlig udfordring i forhold til implementering af REACH, herunder substitution af særligt problematiske stoffer ikke mindst for små og mellemstore virksomheder, og vil gerne drøfte dette med DI.
- Ad 2) LOUS er en dynamisk liste, og derfor kommer der nye stoffer på og andre tages af i takt med ny viden og ændrede forbrugsmønstre. Udvalgelseskriterierne er beskrevet foran i listen, og de stoffer, der er udgået i forhold til seneste LOUS, fremgår af et bilag til listen. Stoffer, som ikke længere er på listen pga. af et faldende forbrug, har stadig uønskede egenskaber og er derfor stadig relevante for substitution.
- Ad 3) Parfumestoffer kan udgøre en risiko for udvikling af allergi. Stofferne er kun delvist anvendelsesbegrænset, men anden anvendelse kan også være sundheds- eller miljømæssig betænkelig. De er taget med på LOUS af forbrugerhensyn. Som oftest er duft-/parfumestoffer ikke nødvendige for produktets hovedfunktion, og der er dermed tale om unødvendig udsættelse af forbrugerne for kemiske stoffer.

Ad 4) DI har ret i at LOUS ikke tager hensyn til kemiske stoffer i importerede artikler. Listen fokuserer på stoffer, der anvendes i Danmark, idet den særligt retter sig mod at fremme substitution i Danmark.

Dansk Erhverv

1. DE finder ikke grundlag for at bisphenol A er på LOUS.
2. De anbefaler, at Miljøstyrelsen opbygger en løbende kontakt til forbrugerorganisationerne for at sikre en forståelse af, at LOUS kun er en "observationsliste" med lovlige stoffer.

Miljøstyrelsens bemærkninger:

- Ad 1) Bisphenol A optræder på EU's prioriteringsliste over stoffer, som skal yderligere undersøges for hormonforstyrrende egenskaber. Ligeledes er bisphenol A et stof, der har særlig dansk fokus. På den baggrund er stoffet udvalgt til at komme på LOUS.
- Ad 2) Miljøstyrelsen har allerede en god dialog med forbrugerorganisationerne, og i deres høringssvar til LOUS giver de udtryk for, at LOUS er "et særdeles vigtigt redskab i Danmark i forbindelse med anvendelse og substitution af kemiske stoffer....". Miljøstyrelsen er enig i, at stofferne på LOUS er lovlige at anvende .

Dansk Byggeri

1. De nævner, at LOUS er konkurrenceforvridende, og at forbud mod stoffer bør ske samtidig i hele EU.
2. De finder det problematisk, at særligt borax og borsyre, som bruges til overfladebehandling af træ, er på listen, da det vil skabe ulig konkurrence særligt i forhold til Tyskland, som indfører overfladebehandlet træ fra Danmark, hvis stoffer ikke udfases samtidig i hele EU.

Miljøstyrelsens bemærkninger:

- Ad 1) LOUS er en dansk signalliste, der er ment som et redskab til virksomhederne. Det er ikke en forbudsliste.
- Ad 2) Borax og borsyre er på listen i kraft af bor-ionens problematiske effekter som reproduktionsskadelige Danmark har i 2009 indleveret et forslag til optagelsen på REACH's kandidatliste af dinatriumtetraborater, herunder borax. I juni 2010 er der truffet beslutning om at optage disse stoffer på kandidatlisten, og de vil derfor blive udpeget som "særligt problematiske stoffer" i hele EU.

Brancheforeningen for Sæbe, parfume og teknisk/kemiske artikler (SPT)

1. De bemærker, at stoffer på LOUS, som alene er taget med på baggrund af QSAR-beregning bør undersøges nærmere. Herunder nævnes det, at særligt dipropylenglycol og dodecylbenzensulfonsyre, men også natriumlaurylethersulfat udelukkende er taget med på grund af QSAR-beregninger, og SPT mener, der foreligger anden data, som viser, at stofferne ikke er problematiske.
2. Desuden anbefales det, at parfumestofferne på listen skal begrænses f.eks. til kun at være de 26, der er deklareringspligtige, da det vil give mulighed for at substituere til andre parfumestoffer, som ikke er på listen.

3. Derudover ønsker de, at konserveringsstofferne propyl- og butylparaben udelades fra listen, eventuelt indtil EU's videnskabelige komité har færdiggjort sin vurdering af dem. Hvis vurderingen viser, at stofferne er problematiske, kan de evt. komme på igen.

Miljøstyrelsens bemærkninger:

- Ad 1) Alle stoffer fra QSAR-listen som er med på LOUS alene pga. QSAR data er gennemgået en nærmere validering. Hvor denne vurdering har vist usikkerhed, er det pågældende stof fjernet, hvilket er sket for de stoffer, som SPT peger på.
- Ad 2) Parfumestoffer kan udgøre en risiko for udvikling af allergi. Stofferne er kun delvist anvendelsesbegrænset, men anden anvendelse kan også være sundheds- eller miljømæssig betænkelig. De er taget med på LOUS af forbrugerhensyn. Som oftest er duft-/parfumestoffer ikke nødvendige for produktets hovedfunktion, og der er dermed tale om unødvendig udsættelse af forbrugerne for kemiske stoffer.
- Ad 3) Propyl- og butylparaben er med på LOUS, fordi en dansk undersøgelse har vist, at de kan udgøre en risiko for børn, når de anvendes i kosmetiske produkter. Miljøstyrelsens kampagne www.65.000.dk fra efteråret 2009 rettet mod 0-2 årige beskriver denne risiko. EU's videnskabelige komite er ved at genvurdere sikkerheden ved brugen blandt andet med baggrund i den danske undersøgelse. Hvis det viser sig, at komitéen fjerner mistanken mod de to parabener for hormonforstyrrende effekter, vil de blive fjernet fra LOUS.

Foreningen for Danmarks Farve- og Lakindustri (FDFL)

1. FDFL bemærker, at virksomhederne i større udstrækning er internationale, og derfor kun i ringe grad har mulighed for at følge vejledende nationale lister.
2. De nævner, at systematikken for udvælgelse af stoffer til listen er forvirrende efter introduktionen af REACH med dens begrænsnings-, kandidat- og godkendelseslister.
3. Det tilføjes, at stofudvælgelsen til LOUS er uklar og peger på benzen, bisphenol A, PAH og mineralsk terpentint som eksempler på stoffer, som tidligere har været fjernet fra listen med forskellige begrundelser om, at stoffet alene indgår som urenhed i et andet stof, eller at stoffets klassificering ikke lever op til Miljøstyrelsens kriterier for udvælgelse af stoffer til listen.

Miljøstyrelsens bemærkninger:

- Ad 1) LOUS er en dansk signalliste, jf svar til DI.
- Ad 2) REACH er endnu ikke fuldt implementeret. I takt med at REACH implementeres, kan LOUS blive mindre relevant, men på nuværende tidspunkt vurderes LOUS stadig at være et værdifuldt redskab.
- Ad 3) MST har på baggrund af FDFL's kommentarer fået vurderet data over anvendelsen af benzen og PAH'er igen. Da stofferne alene indgår som urenheder i andre stoffer og dermed ikke aktivt tilsættes, er stofferne fjernet fra LOUS. Bisphenol A og terpentint har særlig dansk fokus og forbliver derfor på listen.

DTU Fødevareinstituttet

1. DTU har lavet en vurdering af QSAR-data for de stoffer, der udelukkende er på LOUS på grund af QSAR data (fra selvklassificeringslisten). På den baggrund anbefaler de, at 10 stoffer fjernes fra LOUS.

Miljøstyrelsens bemærkninger:

Ad 1) De 10 stoffer fjernes fra listen med baggrund i DTU's vurderinger af QSAR data og andre data.

Arbejdstilsynet

1. AT bifalder, at Miljøstyrelsen har valgt at opdatere LOUS, da listen har en god signalværdi over for industrien. De ønsker dog at beholde alle stoffer, der tidligere har været på LOUS, på den reviderede LOUS, selvom stofferne ikke længere lever op til udvælgelseskriterierne f.eks. pga. lavere forbrug end tidligere. AT ønsker at dette for at synliggøre, at stoffet stadig er uønsket, selvom forbruget er faldet. De nævner i denne sammenhæng bl.a. luftvejsallergener.
2. De ønsker samtidig et antal stoffer genoptaget på LOUS fra tidligere udgaver af LOUS, herunder epoxyforbindelser, da udbredelsen på det danske marked er minimeret muligvis på grund af tilstedeværelsen på LOUS 2004, og da den minimale tilstedeværelse på det danske marked ønskes opretholdt.
3. Sluttelig undrer de sig over, at fem stoffer med hormonforstyrrende effekt er fjernet fra listen.

Miljøstyrelsens bemærkninger:

Ad 1-3) LOUS er lavet som en dynamisk liste, som betyder at nogle stoffer fjernes, og andre tilføjes med baggrund i de opstillede kriterier samt forbrugsmønstre. Stoffer, der er fjernet fra LOUS i forhold til seneste udgave, fremgår af et bilag til listen. Stoffer, som er fjernet fra LOUS pga. faldende forbrug, fremgår stadig af Effektlisen, som offentliggøres sammen med LOUS. I LOUS henvises til, at alle stoffer på Effektlisen som sådan er uønsket, men LOUS fokuserer på de stoffer, der anvendes i størst mængde i Danmark.

Klassificeringen som luftvejsirriterende er udgået som kriterium til udvælgelse af stoffer, da en undersøgelse har vist, at de 5 stoffer, som var på den seneste LOUS alene pga. klassificering som luftvejsirriterende, ikke udgjorde en risiko for forbrugerne.

Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet

1. DMU bemærker, at LOUS kun omfatter et udvalg af stoffer, der er uønskede og produceres i Danmark, og dermed ikke er særlig specifik, hvilket de ønsker præciseret i de indledende afsnit til LOUS.
2. De nævner også, at fastsættelse af tonnagegrænsen på 100 tons er en meget pragmatisk tilgang, der ikke afspejler stoffernes giftighed, og at dette bør præciseres i de indledende afsnit.
3. De nævner, at inddragelse af videnskabelig litteratur ville have givet listen en mere proaktiv karakter.

4. Desuden påpeger de, at erstatningsstoffer for penta-, octa og deca-BDE er konstateret i miljøet. De mener derfor, at det vil give listen en mere fremadrettet karakter, hvis dette nævnes som potentielt skadelige i fremtiden.

Miljøstyrelsens bemærkninger:

- Ad 1) LOUS er hovedsageligt rettet mod virksomheder, der anvender de nævnte stoffer, eller som markedsfører produkter med indhold af disse stoffer. Det er korrekt, at LOUS kun indeholder et udvalg af de uønskede stoffer, men LOUS sætter fokus på de stoffer, som anvendes i størst mængde i Danmark. Kriterierne for udvælgelse er beskrevet i den indledende tekst.
- Ad 2) Tonnagegrænsen på 100 tons er fastsat med den hensigt at få fokus på de problematiske stoffer, der anvendes i størst mængde i Danmark, hvilket giver et indtryk af eksponeringspotentialitet. Det er korrekt, som DMU fremfører, at stofferne ikke yderligere er rangeret efter giftighed. Det er Miljøstyrelsens opfattelse, at dette klart fremgår af kriterierne for LOUS.
- Ad 3) Som nævnt i MST bemærkninger til de fælles kommentarer fra DI, DE, SPT og FDFL først i notatet, har der været en fælles EU vurdering forud for klassificering af stofferne.
- Ad 4) Stoffer sættes først på LOUS, når de lever op til kriterierne, herunder dokumentation for problematiske egenskaber.

Det Økologiske Råd, Forbrugerrådet og Danmarks Naturfredningsforening

1. De anser LOUS som et særdeles vigtigt redskab i forbindelse med anvendelse og substitution af kemiske stoffer og finder det positivt, at den revideres.
2. De nævner deres bekymring over, at tonnagegrænsen på 100 tons er for høj, og at listen derfor vil indeholde færre stoffer end LOUS 2004.
3. Herunder peger de på, at to stoffer, som netop er foreslået optaget på kandidatlisten, nemlig trichlorethylen og kaliumdichromat samt acrylamid, som er optaget på kandidatlisten, nu udgår af LOUS.
4. De nævner, at 32 stoffer udgår fra LOUS på grund af højere tonnagegrænse, mens 21 alene udgår som følge af ændrede kriterier for listen, hvilket de mener, er et forkert signal at sende til borgere og virksomheder.
5. De fremhæver desuden, at alle CMR, PBT/vPvB-stoffer samt potentielt hormonforstyrrende stoffer er så problematiske, at de bør inkluderes på listen uanset tonnage og nævner, at ny viden om cocktail-effekter ved hormonforstyrrende stoffer bør betyde, at stofferne sættes på LOUS af forsigtighedshensyn.
6. Sluttelig bemærker de, at det bør synliggøres, hvornår stofferne er optaget på LOUS, for at styrke fokus på at få dem udfaset.

Miljøstyrelsens bemærkninger:

- Ad 2 og 4) LOUS er en vigtig signalliste til virksomhederne, som skal sættes fokus på de problematiske stoffer, der anvendes i størst mængde i Danmark. Se også besvarelse til bemærkninger til Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet.
- Ad 3) De nævnte stoffer bruges i Danmark i mængder på henholdsvis 10 tons, 58 tons og 0,5 tons, og dermed falder de uden for de fastsatte kriterier. Hvis stofferne optages

på kandidatlisten med henblik på regulering i EU kan det formodes at have samme effekt på brugen af stofferne på europæisk plan, som det har på brugen i Danmark, hvis de optages på LOUS. Der er med det faldende danske forbrug derfor ikke brug for et særligt dansk fokus. Stofferne har tidligere været på LOUS, men er taget af i seneste udgave pga. faldende forbrug, hvilket viser, at LOUS sandsynligvis har haft en effekt i forhold til brugen af stofferne i Danmark.

- Ad 5) Samtlige stoffer på EU's prioriteringsliste over stoffer, der skal yderligere undersøges for hormonforstyrrende egenskaber fremgår som bilag til LOUS. Ligeledes er en række af disse stoffer medtaget på LOUS, selvom de anvendes i mængder under tonnagegrænsen. Det drejer sig om bisphenol A, visse parabener samt visse ftalater, hvor der er særlig dansk fokus
- Ad 6) Miljøstyrelsen mener ikke, at en sådan oplysning vil medvirke til at fremskynde substitutionsprocessen, da flere faktorer herunder pris, mulige erstatningsstoffer og produktudvikling også er afgørende faktorer.

Landsforeningen til Oplysning om Brænderøgsforurening (LOB)

1. De påpeger, at dioxinhandlingsplanen blev afsluttet i 2005, og spørger til hvornår den kommer i gang igen.
2. De opfordrer desuden til, at der gøres noget for at minimere dioxinudslippet fra træfyrede brændeovne i boliger, og spørger efter en MST-rapport, der skulle være publiceret i 2010.

Miljøstyrelsens bemærkninger:

Ad 1) Teksten om dioxin vil blive korrigeret i overensstemmelse hermed.

Listen over uønskede stoffer rettes til i overensstemmelse med ovenstående.